

gnanosti. A kaže, da se bo treba v bodoče teh vplivov bolj smelo in dosledno otresti, kajti za razčlenjevanje in razjasnjevanje pojavov življenjskega okolja družbe, ki imajo v globini svojih zametkov značaj enovitosti, je merodajen samo kriterij funkcionalnosti.

Za uporabljeni pristop pa je značilno tudi to, da vzpodbuja bralčevo zanimanje za informativni del vsebine, ki bi moral prav zategadej biti sestavljen z zanesljivo skrbnostjo. Marsikateremu porabniku bo knjiga pripomoček za razved na specialnem področju družbene dejavnosti. V takih primerih bosta seveda nujno pretehtavana način gradiva ter verodostojnost opisov razmer oziroma navedb podatkov. Naj opozorim le nekaj primerov, ki kažejo, kako občutljiv lahko postane tekst, če ga motrimo z informativnega zornega kota. V razdelku o naravnih možnostih kmetijstva je predočena vloga klime in klimatskih elementov, čemur sledi ugotovitev, da »na kmetijsko izrabo vplivata tudi klima in relief« (2, str. 25). Iz sledečega razmotrivanja pa je razvidno, da gre za prikaz vloge višinskih klimatskih pasov v kmetijski izrabi. Uvajanje pojma »samoprehranitveno kmetijstvo« za označbo sistema naravnega kmetijstva, ki temelji na samoskrbi z različnimi, ne le s prehranskimi dobrinami, je nepravilno. Pri obravnavanju temeljev industrializacije sta potrošnja in tržišče rabljena kot istovetna pojma, zaradi česar postane nesmiselna naslednja formulacija: »velik del industrije, zlasti lahke, je silno vezan nanjo« (t. j. na »potrošnjo«). (2, str. 127). Nekdo bi iz tega lahko sklepal, da drugi del industrije ni vezan na potrošnjo. Na strani 151. 2. dela je nedvoumno rečeno, da je COMECON komisija za metalurgijo in premog pri SEV, a dejansko tako označujejo na zahodu celotno organizacijo (*COMunist ECONomic community*). Zelo skopi prikaz teritorialno-političnih sprememb, ki jih je po vojni doživela Poljska (1, str. 129) bo nedvomno ocenjen kot znamenje pomanjkljive informacije. Vse take in podobne pomanjkljivosti in slabosti v knjigi izstopajo prav zaradi uporabljenega pristopa k ostvarjanju zasnove dela. Iz vzročnih povezav in odnosov izvirajoče splošne značilnosti pojavov v okolju so preveč prekrivane s prikazovanjem podrobnih posebnosti ter zato nehoti tudi zastavljeni cilj zbledi v priročniškem značaju knjige.

Raznovrstne ilustracije na splošno zelo smiselno dopolnjujejo tekst. Značaju knjige ustrezajo tudi marginalne spremembe teksta, ki posredujejo učinkovit razved po vsebini.

Cene Malovrh

Iz književnosti o krasu

Ocene

Ivan Gams, Some morphological Characteristics of the Dinaric Karst. The Geographical Journal, Vol. 135, part 4, December 1969. London, str. 563-572. Dva kartograma.

Z manjšo zamudo so v reviji, ki jo izdaja *Royal Geographical Society*, objavili članek Ivana Gamsa o nekaterih morfoloških značilnostih Dinarskega krasa. Namen članka je širši kot ga nakazuje naslov. Avtor se je očitno odločil, da širokemu mednarodnemu krogu bralcev posreduje nekatere najvažnejše rezultate proučevanj morfologije, hidrologije in drugih značilnosti Dinarskega krasa ali zunanjih Dinaridov. Na koncu dodaja tudi seznam naših največjih in najlepših jam in informacije o njihovi turistični izkoriščenosti.

Takšna prizadevanja avtorja je treba odobravati, saj vemo, kako zaradi jezikovnih ovir s težavo prodirajo v svet dognanja, objavljena v naših strokovnih revijah. Ni pa najhvalejnejše delo poročati o problemih tako obsežnega in raznoličnega področja, če je na razpolago le nekaj strani v reviji. Gams sicer navaja vrsto podatkov in ugotovitev, ki so dostopna v objavljenih delih, vendar je nekaj podrobnosti, ki bi utegnile zanimati tudi naše bralce.

Avtor med drugim najprej poizkuša odgovoriti na vprašanje, kakšno je število speleoloških objektov na tako razsežnem ozemlju. Dobil je zelo približno številk 9—12 tisoč jam, kar v primerjavi z nedinarskimi področji krasa

ni tako veliko. Dalje je zanimivo razmerje med navpičnimi in vodoravnimi jamami, ki je po Savniku v Sloveniji 5:3, v Dinarskem krasu po Gamsu pa 5:1. Razmeroma majhno število vodoravnih jam, razen v nekaterih območjih kot sta v Sloveniji notranjski in primorski kras, razlaga s tektonsko razgibanostjo in s pomanjkanjem površinskih vodnih tokov, ki so odraz razmerja med propustno in nepropustno litološko podlago. Ko opozori na problem tipologije Dinarskega krasa, izvemo nekatere popravljene številke o njegovi razprostranjenosti. Sklenjeni Dinarski kras zavzema 24 % državnega ozemlja, v Sloveniji 27 %, v Bosni in Hercegovini 45 %, v Črni gori pa 64 %.

Gams daje poseben poudarek razvoju krasa v pleistocenu, ki mu pripisuje uničenje marsikaterih morfološke sledi iz toplejšega terciarja — neogena. V pogojih permafrosta, vse do 400 m navzdol, je bilo več površinskega odtokanja vode in požiralniki so bili po njegovih besedah aktivnejši kot v toplejših obdobjih. V takšnih razmerah se je voda zbirala v večjih količinah na površju robnih kraških polj in v slepih dolinah, kar je bilo za nastanek in razvoj kraških polj posebno ugodno. Periglacialni in fluvioglacialni sedimenti niso ščitili tal pred ploskovno korozijo, ampak kvečjemu pospeševali.

Področja zgotovitve kraških polj na Notranjskem, v zahodni Bosni, v Hercegovini in zahodni Črni gori sovpadajo z največjimi vrednostmi padavin.

Jurij Kunaver

Problems of the Karst Denudation. Edited by Otakar Štelcl. Československa akademija věd — Geografický ústav, Brno. *Studia geographica* 5. Supplement for the V-th International Speleological Congress, Stuttgart 1969. Brno 1969. 166 strani.

V Brnu je izšel zanimivi zbornik o problemih kraške denudacije, ki so ga izdali kot dopolnilno publikacijo lanskega mednarodnega speleološkega kongresa. V njem sodeluje 13 vidnejših strokovnjakov s področja študija korozijskih procesov iz dežel, kjer so največ ukvarjajo s temi problemi. Našo državo zastopata Ivan Gams in Duško Gavrilović.

Sestavljavci zbornika so verjetno pričakovali še večji odziv, saj pogrešamo podobne študije iz ZDA, Sovjetske zveze in iz Velike Britanije. Kljub temu pa je nastal lep in dokaj zaključen prispevek k mednarodnim razpravam o mehanizmu, intenzivnosti, modifikacijah in učinkih kraškega procesa, ki so trenutno predmet najživahnejših razprav med krasoslovci.

V uvodu zbornika je predsednik novo ustanovljene komisije za kraško denudacijo pri mednarodni speleološki uniji Vladimir Panoš zapisal nekaj tehtnih, pa tudi kritičnih misli o stanju, problemih in perspektivah raziskovanj na tem področju. Po njegovih besedah so prvotne enostavne razlage o načinu raztapljanja karbonatnih kamenin doživlele posebno v zadnjem času nekatere važne korekture. Prihajamo namreč do spoznanja, da je faktorjev, ki odločajo o značaju in intenzivnosti kraškega procesa, precej več, kot smo doslej mislili in da je vzročna ter posledična povezanost manj enostavna, kot bi si jo želeli. Veda o kraški denudaciji obenem pravkar doživlja nekakšno krizo, ki se kaže včasih v hudi neenotnosti pogledov zaradi različnih rezultatov, ki so jih dobili raziskovalci v dokaj podobnih pogojih. Panoš meni, da tudi povečano število meritev in študij še ni dovolj razjasnilo nekaterih ključnih problemov v kraški geomorfologiji. Za to krivi neenotno metodologijo, še bolj pa nesporazume pri uporabi terminologije in pa nedokumentirana ter preuranjena posploševanja. Tudi v pričujočih razpravah je deloma čutiti podobna antagonistična stališča. Med drugim opazimo, kako različno dosledna je uporaba dostopne literature.

Iz navedenega je razvidno, da je razumljiva živa želja in potreba po koordinaciji raziskovalnega dela med krasoslovci. To nalogo si je naložila omenjena komisija.

V naslednjih vrsticah smo namerno posvetili več prostora tistim avtorjem, ki najdalj posegajo v obravnavano problematiko. Med proučevalci kraške denudacije je mogoče ločiti tiste, ki izhajajo iz teoretičnih izhodišč in jih eventu-